

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง นโยบายที่สถาบันอุดมศึกษาพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษา

โดยที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นิสิตนักศึกษา และเป็นมาตรการในการคุ้มครองสิทธิ นิสิตนักศึกษา โดยมุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และนำไปสู่การมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ ประกอบกับมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายที่สถาบันอุดมศึกษาพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

๑. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เป็นความจริงและถูกต้อง เช่น การรับรองปริญญา การรับรองคุณวุฒิโดยหน่วยงานของรัฐและสภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง รายชื่อและคุณวุฒิของอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการศึกษา และผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นต้น

๒. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา เป็นต้น สถาบันอุดมศึกษาใดจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา สถาบันอุดมศึกษานั้นจะต้องรับผิดชอบต่อนิสิตนักศึกษาผู้เสียหายในผลแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น

๓. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับบริการ และสวัสดิการ รวมทั้งได้รับการดูแลสวัสดิภาพระหว่างอยู่ในสถานศึกษา เช่น บริการด้านสุขภาพ บริการให้คำปรึกษา และแนะแนวอาชีพ สวัสดิการหอพัก และระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

๔. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องเป็นระบบที่ทำให้ นิสิตนักศึกษาสามารถได้รับคำแนะนำ ทั้งในด้านความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมในการดำเนินชีวิตควบคู่กัน

๕. สถาบันอุดมศึกษาพึงให้ออกาสนิสิตนักศึกษาได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา เช่น การให้ออกาสนิสิตนักศึกษาดูค่าตอบแทนของคนที่ผู้ตรวจได้ตรวจและให้คะแนนแล้ว เป็นต้น

๖. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๗. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาที่เป็นคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับประเภทของความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งได้รับการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามกฎหมาย

๘. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการโดยอิสระ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการออกกฎ ประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด และข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา

๙. ในการดำเนินการทางวินัยแก่นิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม

ประกาศ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔

(นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

คำอธิบาย
นโยบายที่สถาบันอุดมศึกษาพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษา

---

1. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เป็นความจริงและถูกต้อง เช่น การรับรองปริญญา การรับรองคุณวุฒิโดยหน่วยงานของรัฐและสภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง รายชื่อและคุณวุฒิของอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการศึกษา และผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นต้น

คำอธิบาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 56 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 9 และมาตรา 11 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าตรวจดูและขอข้อมูลข่าวสารราชการ ดังนั้น นิสิตนักศึกษาจึงมีสิทธิได้รับทราบ เข้าถึง ตรวจดู และขอข้อมูลหรือข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลทั่วไปตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด

ในการนี้สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เป็นความจริงและถูกต้องเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ดังกล่าว

2. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา เป็นต้น สถาบันอุดมศึกษาใดจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา สถาบันอุดมศึกษานั้นจะต้องรับผิดชอบต่อนิสิตนักศึกษาผู้เสียหายในผลแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น

คำอธิบาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ได้บัญญัติค่านิยมคำว่า "มาตรฐานการศึกษา" หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 9 ได้บัญญัติให้กระบวนการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ได้บัญญัติให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และมาตรา 48 ได้บัญญัติให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้การจัดการศึกษาในทุกหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และจะต้องจัดให้นิสิตนักศึกษาทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทั่วกัน หากสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาหรือจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับการศึกษาอย่างไม่มีคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาก็จะต้องรับผิดชอบในผลแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษาตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับบริการ และสวัสดิการ รวมทั้งได้รับการดูแลสวัสดิภาพระหว่างอยู่ในสถานศึกษา เช่น บริการด้านสุขภาพ บริการให้คำปรึกษา และแนะแนวอาชีพ สวัสดิการหอพัก และระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

คำอธิบาย

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา ข้อ 2. ข. ตัวบ่งชี้ (1) กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ทันสมัย ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของประเภทสถาบันและสังคมโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้และการสร้างงานด้วยตนเองตามสภาพจริง ใช้การวิจัยเป็นฐาน มีการประเมินและใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการหลักสูตร ตลอดจนมีการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 ข้อ 14 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพของหลักสูตร โดยให้ทุกหลักสูตรกำหนดระบบการประกัน

คุณภาพของหลักสูตรให้ชัดเจน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ การบริหารหลักสูตร ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน การสนับสนุน และการให้คำแนะนำนิสิตนักศึกษา และความต้องการของตลาดแรงงาน สังคม และความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2548 ข้อ 15 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพของหลักสูตร โดยให้ทุกหลักสูตรกำหนดระบบการประกันคุณภาพของหลักสูตรให้ชัดเจน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ การบริหารหลักสูตร ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน การสนับสนุน และการให้คำแนะนำนิสิตนักศึกษา และความต้องการของตลาดแรงงาน สังคม และความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ประกาศกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พ.ศ.-2552 ข้อ 4 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดซึ่งรวมถึงการจัดสิ่งสนับสนุนทางการศึกษาให้เพียงพอเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในสถานที่ตั้ง การจัดให้มีการให้คำปรึกษาทางวิชาการ การแนะแนวอาชีพ การจัดบริการสวัสดิการนิสิตนักศึกษา และบริการด้านอื่นให้มีมาตรฐานเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในที่ตั้ง การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษา มีความปลอดภัย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ และกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2551 ข้อ 4 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดซึ่งรวมถึงการจัดสิ่งสนับสนุนทางการศึกษาให้เพียงพอเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในสถานที่ตั้ง การจัดให้มีการให้คำปรึกษาทางวิชาการ การแนะแนวอาชีพ การจัดบริการสวัสดิการนิสิตนักศึกษา และบริการด้านอื่นให้มีมาตรฐานเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในที่ตั้ง การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษา มีความปลอดภัย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ

การที่นิสิตนักศึกษาเข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้น ถือว่านิสิตนักศึกษาอยู่ในฐานะผู้ใช้บริการสาธารณะด้านการศึกษาจากรัฐโดยอยู่ในความคุ้มครองดูแลของสถาบันอุดมศึกษาเป็นระยะเวลายาวนานจนกว่าจะสำเร็จการศึกษา ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องจัดให้มีระบบสนับสนุนและช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการและเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องตามข้างต้น เช่น การจัดให้มีการให้คำปรึกษาทางวิชาการ การแนะแนวอาชีพ การจัดบริการสวัสดิการนิสิตนักศึกษา รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษาให้มีลักษณะเป็น Campus life มีความปลอดภัย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอและถูกต้องตามหลักสุขลักษณะ เช่น ห้องสมุด ห้องน้ำ โรงอาหาร การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น และหากสถาบันอุดมศึกษาใดมีเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง สถาบันอุดมศึกษา

นั้นก็จะต้องจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับบริการและสวัสดิการ รวมทั้งได้รับการดูแลสวัสดิภาพระหว่างอยู่ในสถานที่จัดการศึกษานอกที่ตั้งนั้น เช่น บริการด้านสุขภาพ บริการให้คำปรึกษา และแนะแนวอาชีพ สวัสดิการหอพัก และระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น ให้เป็นไปตามมาตรฐาน เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในสถานที่ตั้งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พ.ศ. 2552 และกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2551 ด้วย

4. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องเป็นระบบที่ทำให้นิสิตนักศึกษาสามารถได้รับคำแนะนำ ทั้งในด้านความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมในการดำเนินชีวิตควบคู่กัน

คำอธิบาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้บัญญัติให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา ได้กำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาไว้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา มาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ โดยด้านมาตรฐานคุณภาพบัณฑิตกำหนดไว้ว่า บัณฑิตระดับอุดมศึกษาเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความสำนึกและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและพลโลก และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้กำหนดคุณภาพของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิและสาขาวิชาต่างๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดและต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้าน คือ (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 แล้วจะเห็นได้ว่า การปฏิรูปการศึกษามีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และโดยที่สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถานศึกษาที่ผลิตบัณฑิตให้เป็นคนดี

มีความรู้ รักสุ้งาน บัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันอุดมศึกษาจะต้องแสดงออกถึงความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม จริยธรรม โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาให้เป็นผู้มีสติปัญญา วิสัยทัศน์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สถาบันอุดมศึกษาจึงควรจัดให้มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาชั้นเพื่อเป็นแนวทางในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษา และใช้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันทุกคณะและทุกชั้นปี ให้นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาจนประสบความสำเร็จ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสมตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

5. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผลการศึกษา เช่น การจัดให้นิสิตนักศึกษามีโอกาสขอคุณค่าตอบข้อสอบของคนที่ถูกตรวจได้ตรวจและให้คะแนนแล้ว เป็นต้น

คำอธิบาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 56 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มาตรา 78 ได้บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินโดยจัดระบบงานราชการและงานของรัฐเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 มาตรา 9 และมาตรา 11 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าตรวจดูและขอข้อมูลข่าวสารราชการ และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้เคยมีคำวินิจฉัย ที่ สค 37/2550 วินิจฉัยว่า "ใบส่งเกรด "ร" เป็นข้อมูลข่าวสารของราชการที่อยู่ในความครอบครองของมหาวิทยาลัย.....ซึ่งโดยปกติมหาวิทยาลัยจะต้องตีประกาศข้อมูลดังกล่าวไว้ให้นักศึกษาผู้เข้าสอบเข้าตรวจดูคะแนนได้ ดังนั้น ใบส่งเกรด "ร" จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้"

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่า นิสิตนักศึกษามีสิทธิได้รับทราบ เข้าถึง ตรวจดู และขอข้อมูลหรือข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจในทางปกครองได้

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษาให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผลการศึกษา เช่น การจัดให้นิสิตนักศึกษามีโอกาสขอคำตอบข้อสอบของคนที่ผู้ตรวจได้ตรวจและให้คะแนนแล้ว เป็นต้น

6. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

คำอธิบาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30 ได้บัญญัติวางหลักความเสมอภาคไว้ว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ และโดยที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดการศึกษาด้วยความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม สถาบันอุดมศึกษาจะต้องยึดหลักการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและจัดสรรโอกาสทางการศึกษาอย่างเป็นธรรม ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

7. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาที่เป็นคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับประเภทของความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งได้รับบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์แปลงจากสื่อสิ่งพิมพ์เป็นอักษรเบลล์และจากอักษรเบลล์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ผ่านจอภาพ แวนชยายสำหรับบุคคลสายตาเลือนราง หนังสือเสียง เป็นต้น

คำอธิบาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคสองและวรรคสาม บัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือ

บุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการไว้ ดังนี้ (1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล และนอกจากพระราชบัญญัติสองฉบับดังกล่าวแล้ว ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการ ข้อ 1 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาต่อในสถาบันในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม และข้อ 6 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษาจะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างเหมาะสม เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนิสิตนักศึกษาพิการแต่ละประเภทความพิการ โดยสถาบันอุดมศึกษาอาจจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นอย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนิสิตนักศึกษาพิการ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้นิสิตนักศึกษาที่เป็นคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับประเภทของความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งได้รับบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

8. สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการโดยอิสระ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการออกกฎ ประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด และข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา

คำอธิบาย

อเล็กซานเดอร์ แอสติน (Alexander W. Astin, 1984) ศาสตราจารย์ทางด้านการศึกษา แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส (University of California, Los Angeles) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ การมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และการมีส่วนร่วมในลักษณะการช่วยงานอาจารย์ จะส่งผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาได้ แนวคิดในการพัฒนานิสิตนักศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับหลักกฎหมายของประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 45 ซึ่งบัญญัติรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลไว้ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น มาตรา 50 บัญญัติรับรองเสรีภาพในการศึกษาไว้ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับการคุ้มครอง และมาตรา 78 ได้บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินโดยจัดระบบงานราชการและงานของรัฐเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงจะต้องจัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีส่วนร่วม และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาการโดยอิสระ และนอกจากการจัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีส่วนร่วม และมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นทางด้านวิชาการดังกล่าวแล้ว สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีส่วนร่วม และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการออกกฎ ประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด และข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย และปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความเคารพต่อกฎหมายหรือกติกาต่างๆ ของบ้านเมือง

9. ในการดำเนินการทางวินัยแก่นิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม

คำอธิบาย

ศาสตราจารย์พิเศษ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือคำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองว่า หลักนิติธรรมเป็นหลักการปกครองโดยกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งต่อเอกชนแต่ละคน และเป็นธรรมต่อประโยชน์ส่วนรวม อาจจำแนกสาระสำคัญของหลักนิติธรรมได้ ดังนี้

- (1) การปฏิบัติตามกฎหมายของทุกองค์กรของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ โดยแต่ละองค์กรจะมีขอบเขตข้อจำกัดของการใช้อำนาจต่างๆ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน และจะไม่มีองค์กรใดมีอำนาจเหนือกฎหมาย

- (2) หลักการแบ่งแยกอำนาจ เพื่อมิให้อำนาจรวมอยู่ในบุคคลเดียวกันจนเกิดการใช้อำนาจโดยไม่มีภักดีและดุลกัน อันจะเป็นการเปิดช่องให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบโดยง่าย
- (3) การมีกฎหมายที่ดี ได้แก่ มีความชัดเจน มีความแน่นอนมั่นคง มีความมั่นคงแห่งสิทธิ และมีขึ้นเพื่อความดีของสังคม และความดีนั้นย่อมทำให้สมาชิกในสังคมทุกคนได้รับประโยชน์และการปฏิบัติที่เป็นธรรม
- (4) การขอด้วยกฎหมายของการปกครอง ในการปกครองฝ่ายปกครองจะได้รับมอบอำนาจในการใช้บังคับกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์มหาชนและประโยชน์เอกชน ดังนั้น ในการใช้อำนาจใดๆ ต่อเอกชน รัฐบาลจะต้องมีกฎหมายเป็นฐานในการใช้อำนาจนั้นได้ และต้องใช้อำนาจนั้นให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย การใดที่ทำไปไม่ถูกต้องตามกฎหมายจะต้องถูกเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือก่อให้เกิดความรับผิดชอบเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเอกชน
- (5) ความรับผิดชอบของรัฐ ในกรณีที่รัฐก่อให้เกิดเอกชนคนใดเสียหายในการปฏิบัติหน้าที่ หรือในการรักษาประโยชน์มหาชนอันใดที่จำต้องทำให้เอกชนคนใดเสียหาย รัฐจะต้องชดเชยเยียวยาความเสียหายนั้นให้ตามที่สมควร
- (6) การมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาล การใช้อำนาจทุกประเภทจะต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย จึงจะต้องมีการตรวจสอบทางกฎหมายโดยองค์กรอิสระเพื่อให้มั่นใจได้ว่ามีปฏิบัติตามกฎหมายจริง การฟ้องคดีต่อศาลในกรณีที่เห็นว่ามีการใช้อำนาจผิดกฎหมาย จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับสังคมที่ยึดหลักนิติธรรม
- (7) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเอกชน สิทธิเสรีภาพของประชาชนต้องไม่ถูกลิดรอนโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร

อาจารย์โอภาส เขียววิชัย กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยว่า วินัย หมายถึง ข้อบัญญัติที่วางไว้เป็นหลักกำกับพฤติกรรมและมีมาตรการสำหรับควบคุมความประพฤติและการกระทำ เพื่อให้สามารถรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย อันจะทำให้กิจการต่างๆ ดำเนินไปด้วยดี ก่อให้เกิดผลดีและเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของหน่วยงาน

เมื่อพิจารณาความหมายของหลักนิติธรรมและวินัยตามข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าหลักนิติธรรมเป็นหลักการปกครองโดยกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งต่อเอกชนแต่ละคนและเป็นธรรมต่อประโยชน์ส่วนรวม และวินัยของนิสิตนักศึกษามีขึ้นเพื่อเป็นหลักกำกับพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา เพื่อให้สามารถรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย อันจะทำให้กิจการต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษาดำเนินไปด้วยดี ก่อให้เกิดผลดีและเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของสถาบันอุดมศึกษา โดยจะต้องมีมาตรการสำหรับดูแลความประพฤติและการกระทำ กล่าวคือ หากนิสิตนักศึกษา

ผู้ใดมีความประพฤติและการกระทำที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม นิสิตนักศึกษาผู้นั้นก็ต้องได้รับการดูแลควบคุมพฤติกรรมความประพฤติเพื่อแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมความประพฤติ เช่น ถูกตัดคะแนนความประพฤติ หรือถูกพักการเรียน เป็นต้น และเมื่อมีเหตุที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องดำเนินการทางวินัยกับนิสิตนักศึกษา นอกจากสถาบันอุดมศึกษาจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายด้วยความเป็นธรรมตามหลักนิติธรรมข้างต้นแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องยึดหลักเมตตาธรรมประกอบด้วย
